

**Фактори за успех в условията на дигиталната трансформация на
българската социокултурна среда²**
Майяна Митевска, Денис Никифоров

Digital Transformation of the Bulgarian Socio-Cultural Environment
Mayiana Mitevaska, Denis Nikiforov

Abstract:

The current article examines the transformations in the conceptualization of "success" under the influence of accelerated digitalization and the socio-cultural specificities of the Bulgarian environment. The report focuses on the intersection between objective factors (education, professional tenure) and subjective psychological attitudes (motivation, values) that determine an individual's competitiveness within the Fourth Industrial Revolution.

Methodology and Research Design: The presented data are based on a pilot study for a doctoral dissertation with a sample of N=77 respondents. The research instrument is structured into three primary thematic blocks aimed at defining the profile of a successful individual:

- **Definition and Perception of Success:** An analysis of the criteria through which respondents operationalize the concept of "success." The study addresses the question: "*What is your primary criterion for success?*", seeking the balance between material achievements, social recognition, and personal fulfillment.

- **Motivational Structure and Goal Setting:** An investigation into intrinsic and extrinsic stimuli through the question: "*What is your primary motivation for achieving success?*". This block reveals the hierarchy of needs within the context of professional realization.

- **Future Development Projections:** A section including questions on future plans and ambitions, which indicate the capacity for strategic planning in an uncertain digital environment.

Analysis of Results: The pilot study identifies significant correlations between educational attainment and the capacity for formulating long-term ambitions. In the report, success is primarily defined through the criteria of "autonomy" and "expertise," whereas lower educational levels show a prevailing focus on "security." The influence of professional tenure on the motivational profile is also examined: for more experienced personnel, the motivation to "transfer experience" (mentorship) is leading, while for young specialists, the primary driver is the pursuit of "rapid digital adaptation." Furthermore, the digital transformation of education is perceived simultaneously as an opportunity for easier access to resources and as a challenge to traditional perceptions of professional success in Bulgaria.

Conclusion: The pilot results indicate that in the digital era, success is a function of the symbiosis between high academic preparation and proactive intrinsic motivation for lifelong learning.

Keywords: digital transformation, success factors, socio-cultural environment, motivation, educational attainment, professional ambitions, pilot study.

For contacts: Prof. Mayiana Mitevaska and PhD Student Denis Nikiforov Plovdiv University „Paisii Hilendarski“, majana.mitevaska@uni-plovdiv.bg and denisnikiforov@uni-plovdiv.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременният свят понятието „успех“ вече не се разглежда като статична дестинация, а като динамичен процес на адаптация. Глобалната дигитализация и навлизането на технологии като изкуствения интелект промениха фундаментално изискванията към индивида. В българския социокултурен контекст това

---

² Настоящото изследване е разработено в рамките на научния проект „Психология на взаимодействието човек–машина: Мултимодални подходи за социалнопсихологическа диагностика с интеграция на изкуствен интелект и интелигентни системи“ (ИНСАЙТ), финансиран по Фонд „Научни изследвания“, договор № КП-06-Н-65/8.

предизвиква сблъсък между традиционните представи за успех (често свързвани със социален статус и материална сигурност) и новите изисквания за психологическа гъвкавост и иновативност (Schwab, 2017).

Целта на настоящата статия е да анализира как индивидите в България операционализират успеха и какви са водещите мотивационни стимули в една несигурна, силно технологизирана среда?

Според Селигман и модела PERMA (Seligman, 2011), успехът е функция на позитивните емоции, ангажираността и смисъла. В нашето изследване този теоретичен конструкт се потвърждава чрез високия процент респонденти, които дефинират целите си чрез „личностно развитие“ и „духовна извисеност“. Тук успехът се отдалечава от хедонистичното разбиране и се доближава до еудаймонията, реализация на вътрешния потенциал (Diener et al., 2018).

Теорията на Деси и Райън (Deci & Ryan, 2017) подчертава три базови потребности: автономия, компетентност и свързаност. Данните от нашето проучване показват, че при високообразованите участници „автономията“ е водещ критерий за успех. Същевременно, специфично за България е силното влияние на „свързаността“, подкрепата от семейството и социалните връзки често се възприемат като защитен механизъм срещу пазарната несигурност (Minkov, 2018).

Методология на пилотното изследване

Изследването е изградено чрез структуриран въпросник в Google Forms. Извадката се състои от 77 респонденти, предимно студенти от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Демографски профил: 84,4% жени; 80,5% във възрастовата група 18-30 г.

Семейно положение: 63,6% от участниците са семейни – фактор, който оказва значително влияние върху мотивацията за финансова стабилност и сигурност.

Инструментариум: Използвани са 40+ въпроса, включващи скали на Ликерт за измерване на фактори като „усърдна работа“, „късмет“ и „образование“, както и отворени въпроси за качествена интерпретация на личните цели.

Анализ на резултатите, целеполагане и мотивационна структура

Анкетата започва с демографски въпроси (пол, възраст, семейно положение, стаж, йерархия, образование, местожителство), които позволяват сегментация на данните. Следват скали за удовлетвореност (вдъхновени от SWLS и Subjective Happiness Scale на Lyubomirsky), дефиниция на успеха (отворени въпроси за субективни интерпретации) и фактори (Likert скали за усърдна работа, късмет, образование, социални връзки, личностни качества, подкрепа).

Ползи от изследването:

Комплексност: Обхваща множество измерения, включително мотивация (цели, честота на поставяне) и препятствия, което позволява корелационен анализ.

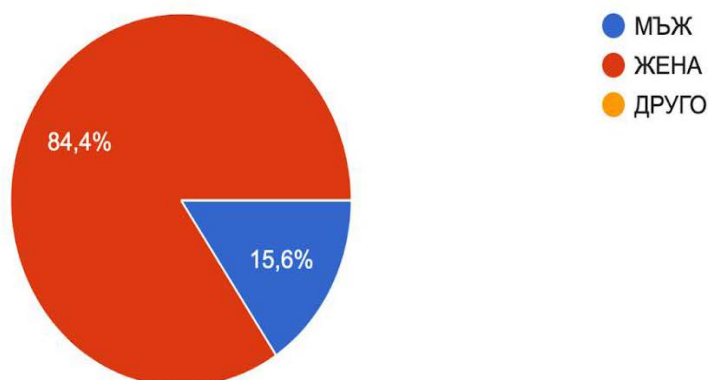
Връзка с Big Five: Въпроси за „личностни качества (като упоритост, решителност)“ директно се отнасят към Conscientiousness. Това може да се разшири с Big Five въпросник за по-точна връзка.

Културна релевантност: Фокус върху социални връзки и семейна подкрепа отразява българските ценности на колективизма, както в моделите за успех в социалните медии.

Позитивната психология, като научно направление, се фокусира върху изучаването на силните страни и позитивните аспекти на човешкото функциониране, като щастие, благополучие и процъфтяване (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). В настоящото изследване участват 77 лица, студенти от ПУ “Паисий Хилендарски”, град Пловдив. От изследваните лица 84,4% са жени (фиг. 1).

1. КАКЪВ ПОЛ СТЕ?

77 отговора

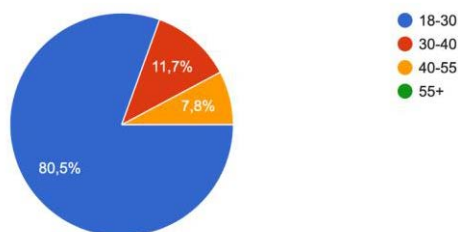

Фиг. 1

80,5% от изследваните лица са на възраст от 18 до 30 г. (фиг. 2). Друг видок и значим процес е семейното положение на участниците като 63,6% са семейни. (фиг. 3) В изследването са включени схематични отговори на ниво на съгласие и възможност за свободен отговор по темата за успеха. Участниците дават високо ниво на степен на съгласие по темата за важността за постигане на успех в живота, което от своя страна се свързва с поставянето на цели в живота. (фиг. 4)

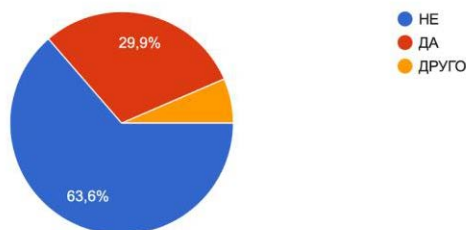
2. НА КАКВА ВЪЗРАСТ СТЕ?

77 отговора

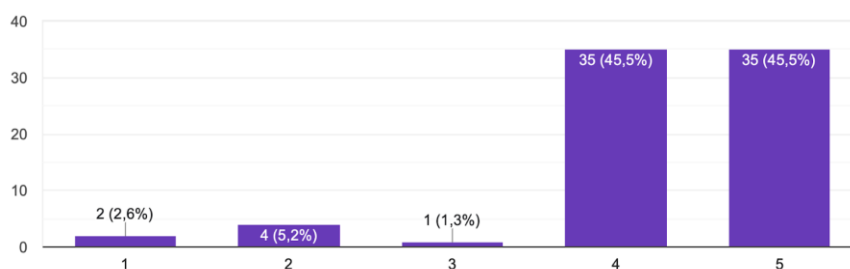
Фиг. 2

3. СЕМЕЙНИ ЛИ СТЕ?
77 отговора

Фиг. 3

3. Колко важно е за вас да постигате успех в живота? (степен на съгласие)
77 отговора

Фиг. 4

Анализ на въпроса: „Какви са Вашите основни цели в момента?“

Брой участници: 77

На база събраните отговори на отворения въпрос „Какви са Вашите основни цели в момента?“ е извършен тематичен анализ. Отговорите са категоризирани по смислово сходство, като някои участници посочваха повече от една цел.

Резултати:

Основни категории и честота на споменаване:

1. Завършване на образование – 34 участника

Примери:

- „Да завърша висшето си образование“.
- „Да си взема изпитите“.
- „Да завърша двата си бакалавъра“.

2. Професионално развитие и кариера – 27 участника

Примери:

- „Да се развия професионално“.
- „Да започна работа“.
- „Да получа повишение в работата“.

3. Личностно развитие – 24 участника

Примери:

- „Да съм по-добра версия на себе си“.
- „Личностно развитие“.
- „Душевна извисеност“.

4. Финансова стабилност и независимост – 16 участника

Примери:

- „Да печеля достатъчно пари, за да не се притеснявам“.
- „Финансова сигурност“.
- „Да съм финансово независима“.

5. Семейство и лични взаимоотношения – 10 участника

Примери:

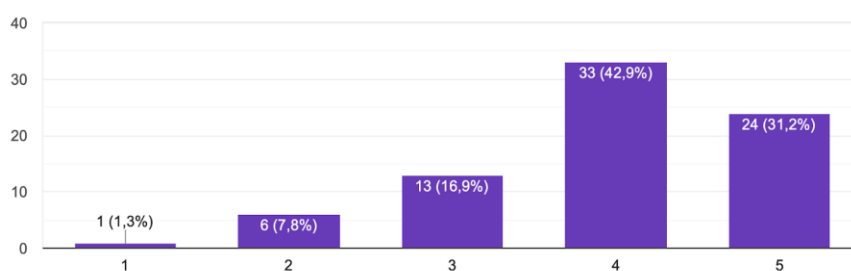
- „Да създам семейство“.
- „Разбирателство в семейството“.
- „Семейство, кариера, личностно развитие“.

Извод:

- Най-често споменаваната цел е завършването на образование, отбелязана от почти половината участници.
- Професионалната реализация и личностното развитие се разглеждат като взаимно свързани приоритети.
- Финансовата независимост е силно застъпена и често комбинирана с други цели като образование и семейство.
- Наблюдава се също стремеж към емоционално благополучие, духовност и постигане на вътрешен баланс.
- Макар и по-рядко, някои отговори разкриват лични или екзистенциални търсения, свързани със самоопределяне и напускане на токсична среда.

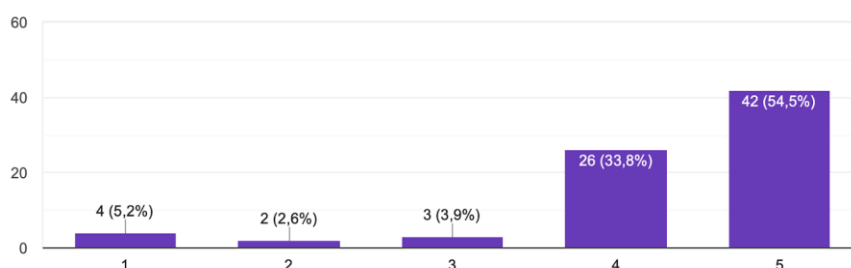
Резултатите на изследваните лица представят важността от поставянето и постигането на конкретни цели. (Фиг. 5 и Фиг. 6)

2. Колко често си поставяте конкретни цели? (степен на съгласие)
77 отговора

Фиг. 5

3. Колко важно е за Вас да постигате поставените си цели? (степен на съгласие)
77 отговора

Фиг. 6

Позитивна психология и успех

Позитивната психология предлага рамка за разбиране на успеха не само като външно постижение, но и като вътрешно състояние на удовлетвореност и смисъл (Ryff & Keyes, 1995). Ключови конструкти като оптимизъм, устойчивост, самоефективност и социална подкрепа се разглеждат като важни предиктори за постигане на целите и преживяване на успеха (Bandura, 1997; Carver & Scheier, 1998). В българския контекст е важно да се изследва как тези универсални принципи се пречупват през призмата на националните ценности и социални норми. Дигиталната трансформация променя тежестта на факторите за успех. При анализа се наблюдава дихотомия:

- **Дигитални номади и млади специалисти:** За тях успехът е равен на мобилност и технологична адаптивност. Те залагат на „ученето през целия живот“ (Dweck, 2006).
- **Традиционалисти:** При по-опитните кадри (с по-дълъг стаж) успехът се асоциира с менторство и предаване на опит.

Данните (Фиг. 5 и Фиг. 6) показват, че поставянето на конкретни цели корелира пряко с усещането за смисъл. Лица, които поставят цели ежеседмично, демонстрират по-високи нива на субективно щастие по скалата на Любомирски.

Социокултурни особености: Българският модел

Специфично откритие е високата стойност, която се преписва на „семеината подкрепа“ и „социалните връзки“. Докато в западните общества (Hofstede et al., 2010) успехът е силно индивидуалистичен конструкт, в България той остава колективистично споделян. Финансовата независимост (спомената от 16 участници) често се разглежда като средство за осигуряване на семейството, а не само за лична консумация.

Психологически профил на „Успешния индивид“

Въз основа на корелационния анализ между въпросите за личностни качества и нивата на съгласие по темата за успеха, можем да дефинираме профила на успешния човек в дигиталната ера като притежаващ:

- **Висока добросъвестност (Grit):** Упоритост пред лицето на технологичните промени (Duckworth, 2016).
- **Проактивна мотивация:** Преминаване от външни стимули (заплащане) към вътрешни (автономия и експертност).
- **Адаптивен интелект:** Способност за преквалификация и ефективно филтриране на информация в дигиталния шум.

Ограничения и бъдещи изследвания

Пилотното изследване, макар и представително за студентската общност, има своите ограничения по отношение на баланса между половете (превес на жените). Бъдещите фази на дисертационния труд трябва да включат по-широк кръг от представители на частния сектор и ИТ индустрията, за да се верифицират изводите за „експертността“ като водещ критерий.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Успехът в България днес е сложна симбиоза между образование, психологическа устойчивост и социален капитал. Дигитализацията не отменя нуждата от академична подготовка, но променя нейния характер, тя се превръща

в база за непрекъснат растеж. За съвременния българин успехът е едновременно професионално признание и вътрешен мир, постигнати в среда на висока технологична динамика.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Bandura, A.** (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
2. **Deci, E. L., & Ryan, R. M.** (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
3. **Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S.** (2018). Advances and open questions in the science of subjective well-being. *Collabra: Psychology*, 4(1), 15. <https://doi.org/10.1525/collabra.115>
4. **Duckworth, A. L.** (2016). *Grit: The power of passion and perseverance*. Scribner.
5. **Dweck, C. S.** (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
6. **Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M.** (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind* (3rd ed.). McGraw-Hill.
7. **Locke, E. A., & Latham, G. P.** (2019). The development of goal setting theory: A half century retrospective. *Motivation Science*, 5(2), 93–105. <https://doi.org/10.1037/mot0000127>
8. **Lyubomirsky, S.** (2008). *The how of happiness: A scientific approach to getting the life you want*. Penguin Press.
9. **Minkov, M.** (2018). A revision of Hofstede's model of national culture: Old dimensions and new postulates. *Cross Cultural & Strategic Management*, 25(2), 231–259. <https://doi.org/10.1108/CCSM-03-2017-0033>
10. **Schwab, K.** (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum.
11. **Seligman, M. E. P.** (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
12. **Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M.** (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>